

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

(tallennetaan lausuntopalveluun)

1. Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä

Kauppa ei hyväksy väärinkäytöksiä sopimussuhteissa. On tärkeää, että myös pienillä tuottajilla ja elintarvikealan pienillä yrityksillä on mahdollisuus menestyä ja toimia selkeässä, ennakoitavassa ympäristössä. Vahva ja luottamuksellinen yhteistyö koko ruokaketjussa on edellytys kestäväälle kasvulle. **PTY ei vastusta sääntelyä, mutta sen pohjaksi tarvitaan objektiiviset ja faktapohjaiset perustelut.**

Lausunnolla olevan esitysluonnoksen tavoitteena on edistää elintarvikemarkkinan toimivuutta parantamalla heikomman osapuolen suojaa elintarvikemarkkinalla sekä erityisesti maataloustuotteita ja elintarvikkeita myyvän tavarantoimittajan asemaa sopimuskumppanina. **Esitetyt säännökset eivät tosiasiassa edistä tavoitetta, sillä sopimusneuvottelut muodostuvat ostajille entistä haastavammiksi ja hallinnollinen taakka kasvaa, samalla kun toimijoille luodaan lainsäädännöllä kannusteita ostaa ulkomailta.** Lisäksi ministeriön toimesta lain taustaksi käydyissä kuulemisissa esiin tulleet väitetyt ongelmat olisi mahdollista ratkaista jo nykysääntelyn perusteella. Hintoihin sääntelyllä ei ole mahdollista puuttua, sillä markkinataloudessa hinnat määräytyvät markkinoilla. Tämä periaate on tunnistettu myös kauppatapadirektiivissä (resitaali numero 22):

Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden tavarantoimittajien ja ostajien olisi voitava neuvotella vapaasti myyntitapahtumista, mukaan lukien hinnoista. Tällaisissa neuvotteluissa käsitellään myös maksuja, jotka koskevat ostajan tavarantoimittajalle tarjoamia palveluja, kuten tuotevalikoimaan sisällyttämistä, markkinointia ja myynninedistämistä. Sen sijaan jos ostaja veloittaa tavarantoimittajalta maksuja, jotka eivät liity tiettyyn myyntitapahtumaan, tällaista käytäntöä olisi pidettävä hyvän kauppatapan vastaisena ja se olisi kiellettävä tämän direktiivin mukaisesti.

PTY katsoo, että sääntelyn lisääminen ei ratkaise esitysluonnoksessa väitettyjä ongelmia, kun niihin olisi mahdollista puuttua jo nykysääntelyn avulla. Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimivaltaan kuuluu elintarvikemarkkinalain varsinaisten kieltojen (2a-2g §:t) lisäksi lain 7 §:n mukaan lain elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä (1 §) ja lain sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1 §) valvominen. Molemmat lait soveltuvat laajasti erilaisiin yritysten välisiin epäreiluihin tilanteisiin. Myös liikesalaisuuslain valvonta kuuluu valtuutetulle elintarvikemarkkinalain soveltamisalassa olevien sopimusten osalta. Valvontavelvollisuuksien tueksi valtuutetulla on erittäin laajat tiedonsaantioikeudet, joita laajennettiin entisestään vuoden 2025 alusta lukien, mutta niitä ei ole saamiemme tietojen mukaan toistaiseksi kertaakaan käytetty.

Ongelmatilanteissa valtuutetulle on mahdollista tehdä ilmoitus väitetystä loukkauksesta hyvin laajasti. Ilmoituksen voi tehdä loukatun osapuolen lisäksi myös muut tahot, kuten:

- toimialajärjestö (8 § 1 mom);

- tuottajayhteisö tai muu tavarantoimittajaorganisaatio tai niiden yhteenliittymä jäsenen tai jäsenorganisaation jäsenen pyynnöstä, jos jäsen katsoo, että kielletty ehto on vaikuttanut siihen (8 § 2 mom); ja
- tavarantoimittajia edustava riippumaton ja voittoa tavoittelematon oikeushenkilö tavarantoimittajan pyynnöstä (8 § 2 mom).

Oikeutetut tahot voivat saattaa asian valtuutetun käsiteltäväksi myös anonymisti (8 b §).

Lisäksi elintarvikemarkkinavaltuutetun tulee ottaa yllä 7 §:ssä tarkoitettu asia

käsiteltäväkseen oma-aloitteisesti, jos sitä ei ole saatettu hänen käsiteltäväkseen 8 §:n nojalla. Elintarvikemarkkinavaltuutetulla olisikin mahdollisuus roolissaan laajasti kannustaa antamaan palautetta anonymin kanavan kautta.

Keinoja puuttua ongelmatilanteisiin siis on, ja väitetty pelkoelementti ei perustele lisäsäätelyn tarvetta laajasti käytössä olevan anonymin kanavan ja valtuutetun oma-aloitteisen tutkintavelvollisuuden takia. **Näkemyksemme mukaan tavarantoimittajien kohdalla kysymys on ennemminkin tietämättömyydestä lain suomista mahdollisuuksista kuin sääntelyn puutteesta.** Saman päätelmän komissiokin vahvisti tuoreessa UTP-direktiiviä koskevassa arvioinnissaan.

Elintarvikemarkkinalakia on muutettu sen voimaantulon (2019) jälkeen jo 6 kertaa.

Säädöksen ja siihen tehtyjen muutosten toimivuutta ei ole seurattu eikä arvioitu lainkaan.

UTP-direktiiviä ollaan päivittämässä ensi vuonna, ja komissio antoi tuoreeltaan arvionsa päivittämisen tarpeista. Arviossa komissio tunnistaa sääntelyn olleen voimassa vasta lyhyen aikaa ja tuo esiin jatkoselvittelyn aiheena mm. jäsenmaiden erilaiset tulkinnot direktiivin sisällöstä ja kansalliset tiukennukset yhdenmukaisen sääntelyn aikaansaamiseksi. Tästä huolimatta **Suomi ei katso tarpeelliseksi odottaa direktiivin päivitystä lakimuutoksen pohjaksi. Tämä on hallitusohjelman vastaista, sillä hallitus on sitoutunut välttämään EU-lainsäädännön toimeenpanon yhteydessä kansallista lisäsäätelyä ja nimenomaisesti purkamaan EU-sääntelyn päälle lisättyä kansallista sääntelytaakkaa, joka haittaa yritysten kilpailukykyä.**

Vertailun vuoksi todettakoon, että Ruotsin Konkurrensverket on nimenomaisesti todennut, että laki on ollut voimassa niin lyhyen aikaa, että sen vaikutuksia on mahdotonta arvioida, ja joka tapauksessa arvio tulisi tehdä EU-tasolla. Heidän näkemyksensä on, että EU-tasolla tehtävän työn tulosta on joka tapauksessa syytä odottaa ennen kuin harkitaan kansallisen tason sääntelyn tiukentamista (<https://www.konkurrensverket.se/informationsmaterial/rapportlista/utvardering-av-lagen-om-forbud-mot-otillborliga-handelsmetoder/>).

Suomessa väitteitä väärinkohtelusta on esitetty mm. elintarvikemarkkinavaltuutetun tekemissä kyselyissä. Nyt ratkaisuna kyselyissä esiin tulleisiin ongelmiin esitetään uutta lainsäädäntöä, vaikka toimenpiteisiin esiin tulleiden ongelmien osalta ei ole ryhdytty. On erikoista, että väitteiden annetaan elää ilman todentamista, vaikka niihin olisi mahdollista puuttua. **Valvonnan tehostamisen ja konkreettisiin toimenpiteisiin ryhtymisen tulisikin olla tilanteessa ensisijaista.**

Vertailun vuoksi Viron kilpailuviranomainen on tehnyt vastaavia kyselyitä UTP-direktiiviin perustuvan kansallisen lain vastaisista menettelyistä. Esitettyjen väitteiden perusteella viranomainen on avannut tutkinnat, joiden tarkoituksena on selvittää pitävätkö väitteet paikkansa ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin lain rikkomisen takia.

Suomessa elintarvikemarkkinavaltuutetun lisäksi kaupan toimijoita valvoo kilpailulain osalta Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV). Kaupan kaksi suurinta toimijaa ovat suoraan kilpailulain nojalla

määräävässä markkina-asemassa, mikä tarkoittaa korostettua vaatimusta kohdella sopimuskumppaneita tasapuolisesti ja kohtuullisesti. Hallituksen esitysluonnoksen pohjaksi tehdyissä haastatteluissa elintarviketeollisuuden yritykset nimettöminä toivat esiin väitteen kaupan harjoittamasta saalistushinnoittelusta, jossa siis määräävässä asemassa oleva yritys myy tuotteitaan tappiolla tai poikkeuksellisen alhaisella hinnalla tarkoituksenaan syrjäyttää kilpailijat markkinoilta ja nostaa hinnat myöhemmin, kun kilpailu on poistunut. Kyseessä on erittäin vakava syytös, jonka käyttämisen lain esitöissä tulisi perustua lainvoimaiseen tuomioon. Tietojemme mukaan KKV ei ole edes epäillyt kaupan ryhmiä saalistushinnoittelusta. Jos kuitenkin näin vakavaa määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä esiintyisi ilman, että KKV tekee mitään, meillä on valvontaongelma, jota lisäsääntely ei ratkaise.

Todettakoon, että **elintarvikeketjun haasteita pohdittaessa on huomioitava, että vain noin 2 prosenttia kaikista sopimussuhteista on kaupan ja alkutuottajien välillä. Esityksessä korostetaan kaupan markkinavoimaa, mutta on muistettava, että myös elintarviketeollisuus on erittäin keskittynyttä. Myös elintarviketeollisuudella on kaksoisrooli sen myydessä tuotteita kaupan lisäksi suoraan asiakkaille (mm. Horeca-sektori) ja valmistaessaan sekä omia merkituotteitaan että sopimuskumppaninsa merkkejä.** Nämä seikat jäävät esityksessä täysin huomiotta.

2. Huomiot esityksen vaikutuksista

Haluamme esittää huolestamme ja syvän pettymyksemme lain valmistelun tasosta. Kyseinen esitys ei sisällä lainkaan vaikutusten arviointia. Ehdotuksen vaikutuksia koskeva jakso (4.2) ei täytä miltään osin lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. **Uutta sääntelyä esitetään tilanteessa, jossa elintarvikemarkkinavaltuutetun aikaisempiakaan valtuuksia ei ole käytetty ja siten ratkaisuja esitysluonnoksessa väitetyistä ongelmista saatu. Esitys ei myöskään sisällä lainsäädännön vaihtoehtojen tarkastelua,** kuten elintarvikemarkkinavaltuutetun täytäntöönpanotoimien tehostamista taikka elintarvikemarkkinavaltuutetun mahdollisuuksia toimivaltuuksiensa puitteissa edelleen selvittää ja ohjata ketjun toimintaa ohjeilla ja suosituksilla.

Sääntelyllä on kustannusvaikutuksia niin valtionaloudelle kuin yrityksillekin ja sitä kautta loppuasiakashintoihin, mikä sivuutetaan ilman arviointeja ehdotuksessa. Karkean laskelman mukaan kaupassa on kokoluokasta riippuen tuhansia, jopa kymmeniä tuhansia tuotteita. Käännettyä näyttötaakkaa ja omien tuotemerkkien suosimiskieltoa koskevissa perusteluissa edellytetään, että ostaja dokumentoi kaupalliset ratkaisunsa. Päivittäistavarakaupan keskeinen väline ovat valikoimajakso. Kriteerit täyttävillä tavarantoimittajasopimuksen omaavilla toimijoilla on mahdollisuus tarjota tuotteitaan valikoimajaksoille, joiden pituus vaihtelee kuukaudesta 12 kuukauteen, osa päivittäistavarakaupasta toimii valikoimajaksoista irrallaan. Vaadittuja dokumentteja edellytettäisiin tuotelukumäärä kertaa valikoimajaksojen määrä tai aina kun tuotevalikoimaa muutoin muokataan. Tällä on yrityksille erittäin merkittävä kustannusvaikutus dokumentaation laatimisen kautta. Puhutaan miljoonista, pahimmillaan jopa sadoista miljoonista euroista vuodessa. **Kustannusten lisäksi yritysten hallinnollinen taakka lisääntyisi erittäin merkittävästi hallitusohjelman vastaisesti ja ilman tehtyjä vaikutusten arviointeja saavutettavista hyödyistä.**

Dokumentaatiovaatimus sisältyy myös esityksen 4 b §:ään, joka edellyttää, että jatkossa ostaja perustelee pyytämiensä tietojen tarpeellisuuden sekä ilmoittaa tavarantoimittajalle, mihin se käyttää tietoja. Tämä vaatimus kasvattaa hallinnollista taakkaa merkittävästi ja estää nykyisten tasapuolisten ja läpinäkyvien vakiosopimusten käytön kasvattaen sopimusten pituutta ja neuvottelujen kestoa merkittävästi. Tietovaatimukset nimittäin vaihtelevat yrityksittäin ja

tuotteittain. Käytännössä vaadittu perusteluvelvollisuus on mahdotonta toteuttaa, ellei sitä ole mahdollista toteuttaa nykytasolla viittaamalla vastuullisuussäädösten vaatimiin tietoihin yleisellä tasolla.

Lain perustelut eivät kestä objektiivista tarkastelua. Esitys sisältää väitteitä vailla minkäänlaisia perusteluita tai lähteitä, joihin nojata. Lisäksi esitetään voimassa olevan lainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä, joka ennemminkin sekoittaa, puututaan yritysten perusoikeuksiin ja elinkeinonvapauteen ilman välttämättömyyttä, suhteellisuutta tai minkään tason tarkkarajaisuutta. Lisäksi esitys voi jopa vähentää kilpailua kuluttajien vahingoksi.

KKV:n pääjohtaja Kirsi Leivo toteaa esitetystä sääntelystä Talouselämän haastattelussa (21.11.2025) seuraavaa: *”Kaupan merkit lisäävät kilpailua. Ne ovat kuluttajille edullisempia kuin brändituotteet ja tuovat painetta brändituotteiden hintojen laskuun. Elintarviketeollisuus on nostanut esiin huolen, että kaupan tuotemerkeillä voi olla negatiivisia vaikutuksia innovointiin ja tuotevalikoiman laajuuteen. Suomessa tästä ei ole empiiristä näyttöä, mutta pitkällä aikavälillä voi syntyä.”* Hän myös jatkaa *”Lausuntokierroksella olevassa ehdotuksessa on lojaliteettivelvoite, jonka mukaan kaupan pitäisi ottaa teollisuuden edut huomioon, kun brändituote kilpailee kaupan omien merkkien kanssa. Meidän mielestämme lojaliteettiperiaate olisi kuluttajien edun vastaista.”*

Esitetyt muutokset ovat kansallisia tiukennuksia, mutta niiden vaikutukset voivat olla rajat ylittäviä. Nämä sisämarkkinavaikutukset on esityksessä täysin analysoimatta. Näemme, että esitys tulisi viedä kaupan teknisten esteiden tarkasteluun (TRIS-menettely). Lisäksi vaikutusten arvioiminen elintarviketiennin näkökulmasta tulee tehdä huolellisesti. Tämä osa-alue on tunnistettu tärkeäksi ketjun toimivuuden näkökulmasta, joten sitä ei voi sivuuttaa esityksessä.

”Alkutuottajien asemaa esitys parantaa suhteessa kauppaan ja teollisuuteen, mm. kieltämällä kohtuuttomat sopimusehdot ja edistämällä reiluja kauppatapoja” (s. 35). Todettakoon, että pykälä ei tosiasiallisesti muuta mitään, sillä kohtuuttomat sopimusehdot on jo tällä hetkellä kielletty usean eri sääntelyn nojalla: oikeustoimilaki 36 §, yrittäjän suojalaki, laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa ja kilpailulain määräävästä markkina-asemasta johtuva tasapuolisen kohtelun vaatimus. Elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo lain 7 §:n nojalla mm. yrittäjän suojalain ja lain sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa noudattamista. Tosiasiallisesti sääntely kannustaa ostamaan ulkomailta ja parantaa mm. kansainvälisten elintarviketeollisuuden jättien asemaa entisestään. Ne jäävät liikevaihtorajojen takia koko epäselvän sääntelyn ulkopuolelle ja pystyvät myös kilpailemaan ehdoilla, jotka ovat elintarvikemarkkinalain nojalla säänneltyjä mm. maksuaika. Lisäksi kyseisten toimijoiden kohdalla mm. tietopyyntöjä ei rajoiteta.

”Esityksessä parannetaan liikesalaisuuksien suojaa niin, että ostajilta kielletään tarpeettomia tietojen vaatiminen. Tämä parantaa osaltaan tuottajien asemaa” (s. 35). Jo nykyisin liikesalaisuuslaki suojaa liikesalaisuuksia ja elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo lain noudattamista elintarvikeketjussa. Esitys ei sisällä tietoja tai selvitystä tietopyyntöjen laajuudesta tai tarpeettomuudesta, joka tukisi sääntelyn tarvetta. Ehdotettu sääntely aiheuttaa jatkossa entistä enemmän hallinnollista taakkaa ja vaikeita tulkintatilanteita toimijoille, ks. perustelut pykälän 4 b osalta.

”Tuottajien asemaa parantaa myös mahdollisuus neuvotella sopimusehdoista uudelleen poikkeuksellisten olosuhteiden tilanteessa, esimerkiksi sadon menetysten tai kustannusshokkien seurauksena” (s.35). Tämä kustannuskriisin aiheuttama neuvottelutarve on ollut pitkään käsittelyssä. Kaupan yritykset avasivat sopimukset kesken kauden Venäjän hyökkäyssodasta

Ukrainaan aiheutuneen kustannuskriisin aikana, kun taas julkinen sektori ei. On tärkeää, että jatkossa myös julkinen sektori, jossa verovaroin rahoitetaan ruokapalveluita, ottaa myös huomioon elintarvikemarkkinoiden mahdolliset kriisitilanteet. Pykälän soveltamiskynnyksen tulee kuitenkin pysyä korkealla ja lähtökohtana tulee jatkossakin olla sopimusten sitovuus. Tämä on olennainen osa oikeusvarmuutta ja kaupankäynnin ennustettavuutta.

”Käännetty todistustaakka suojaa tuottajia kustotoimilta, jos he käyttävät lakisääteisiä oikeuksiaan.” (s. 35). Käännetty todistustaakka ei vaikuta tuottajaan millään tavalla, sillä jo nykyisin valtuutettu voi tiedonsaantioikeuksiensa nojalla pyytää tietoja epäillyn/väitetyn kustotoimen takia ja määrätä seuraamuksia. Käännetty todistustaakka alentaa viranomaisen selvitysvelvollisuutta, ei vaikuta väitettyihin kustotoimiin.

”Kokonaisuutena esityksellä on myönteinen vaikutus alkutuottajien asemaan, kannattavuuteen ja investointihalukkuuteen.” (s. 35). Vaikutusten arvioinnit on kokonaan tekemättä, joten mihin väite perustuu? Kansallisena tiukennuksena esitetyt lain muutokset suosivat ulkomailta ostamista, luovat epävarmuutta ulkomaisille toimijoille ostaa Suomesta ja siten voivat heikentää kotimaisten yritysten – mukaan luettuna alkutuotannon -toimintamahdollisuuksia. Jo nykyisin vähittäiskaupan toimijat ostavat Suomessa myynnissä olevia tuotteita useiden hankintakanavien kautta (mm. suorat ostot Suomesta, yhteispohjoismainen hankinta ja eurooppalaiset hankintayhtiöt), ja esitetty sääntely kannustaa vähentämään nimenomaisesti suoria ostoja Suomesta.

”Esityksellä myös kielletään kaupan omien merkkien suosiminen ja se voi suojata elintarviketeollisuuden brändituotteita. Tietopyyntöjen rajoittaminen parantaa liikesalaisuuksien suojaa ja vähentää hallinnollista taakkaa sekä riskiä tiedon väärinkäytöstä.” (s. 35). Kaupan toimijoilla ja vastaavasti valmistavalla teollisuudella on yleisesti samassa tuoteryhmässä samaan käyttötarkoitukseen tarkoitettuja tuotteita useissa hinta- ja laatutasoissa. Jo nykyisellään Suomessa on toimijoita, jotka tuovat Suomeen muualta ostettuja kv-brändituotteita ja myyvät niitä mahdollisuuksien mukaan poikkeuksellisen edullisilla hinnoilla. Jotta voidaan säätää omien merkkien suosimisesta pitäisi tietää ensinnäkin mikä on oma merkki ja mitä on lain tarkoittama suosiminen. Sen jälkeen pitäisi tietää miten eri hintaisia omia merkkejä tulisi kohdella (esim. premium ja edullisen kategorian omat merkit). Miten eri liiketoimintamallit huomioidaan vrt. toimijat, jotka myyvät pääasiassa omia merkkejä. Miten tuotteet tulee sijoittaa hyllyyn ja miten eri brändit huomioidaan suhteessa omaan merkkiin? Miksi kv-brändituotetta tulee suosia suhteessa kotimaiseen PL-tuotteeseen? Lainsäädännöllä ei ole mahdollista vastata näihin kysymyksiin eikä viranomaisen pysty antamaan asiasta ohjetta.

Liikesalaisuudet on jo nykyisellään suojattu liikesalaisuuslailla, ja noudattamista elintarvikeketjussa valvoo elintarvikemarkkinavaltuutettu. Tietopyyntöjen rajoittamisen osalta ks. perustelut pykälän 4 b osalta.

Esitysluonnoksen sivulla 36 todetaan seuraavaa: *”Esityksellä ei arvioida olevan merkittävää taloudellista vaikutusta tukku- ja vähittäiskaupalle ja kaupan nähdään hyötyvän elinvoimaisesta alkutuotannosta ja elintarviketeollisuudesta. Esityksellä ei myöskään nähdä olevan negatiivisia vaikutuksia Suomen vähittäiskaupamarkkinoilla toimiviin markkina-asetmaltaan pienempiin kauppaketjuihin, joilla on tuotevalikoimassaan tarjolla laajasti PL-tuotteita.”* Mihin nämä arviot ja väitteet perustuvat? Miten on mahdollista esittää tällaisia väitteitä ilman vaikutusten arviointoja? Mitä tarkoitetaan, että ei ole negatiivisia vaikutuksia pienempiin kauppaketjuihin? Lain noudattaminen dokumentointivaatimuksineen lisää merkittävästi myös pienten toimijoiden hallinnollista taakkaa ja sitä kautta kustannuksia. Myös elintarviketeollisuuden brändituotteiden suosimisen kautta sääntelyn vaikutus pienempiin kauppaketjuihin olisi luultavasti negatiivinen.

Joka tapauksessa sääntely loisi markkinoille tulon esteitä ja sitä kautta haittaisi kilpailun kehittymistä.

Esitysluonnoksen sivulla 39 todetaan mm. seuraavaa kuluttajavaikutuksista: *”Vaikka esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia kuluttajahintoihin, pitkällä aikavälillä kilpailun lisääntyminen voi hillitä hintojen nousua ja säilyttää valikoiman monipuolisuutta.”* Miten tähän johtopäätökseen on päädytty ja mikä tukee esitettyä väitettä viitaten esimerkiksi Kirsi Leivon kohdassa 2 esittämäämme kommentointiin asiassa?

Sivulla 39 todetaan edelleen, että *”Kaupan omien merkkien sääntely voi vaikuttaa siihen, miten kauppa asettelee tuotteita hyllyihin ja miten se hinnoittelee omia tuotteitaan suhteessa brändituotteisiin. Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia kaupan omien merkkien valikoimaan tai hinnoitteluun, mutta pitkällä aikavälillä sääntely voi estää hintojen nousua ja säilyttää brändituotteiden kilpailukykyä, mikä turvaa kuluttajan valinnanvapautta.”* Mihin päätelmä vaikutuksista perustuu, viitaten myös edellä mainittuun? Tämäkään päätelmä ei ole kovin looginen tilanteessa, jossa sääntely kannustaa ostamaan ulkomailta. Lisäksi PL-tuotteet itseasiassa lisäävät kuluttajan valinnanvapautta, sillä kaupat erikoistuvat PL-tuotteiden avulla. Ilman PL-tuotteita kaikki kaupat myisivät lähtökohtaisesti samoja brändituotteita.

”Kilpailun tasapuolisuuden osalta esityksen tavoitteena on tasavertaisempi kilpailu kaupan omien tuotemerkkien ja brändituotteiden välillä. Tämä voi lisätä tuoteinnovaatioita ja monipuolistaa valikoimaa, mikä hyödyttää kuluttajaa. Kilpailun tasavertaisuus voi parantaa valinnanvapautta pitkällä aikavälillä.” Tämäkin perustelu on hatara ottaen huomioon, että kukaan ei ole kyennyt kertomaan mitä yritysten odotetaan tekevän.

PTY toteaa, että PL-tuotteisiin kohdistuva ylisääntely vähentäisi kilpailua korkean markkinaosuuden omaavien kansainvälisten elintarvikejättien brändituotteiden hyödyksi ja heikentäisi kuluttajien ostovoimaa. Kaikkein voimakkaimmin vaikutus kohdistuisi pienituloisiin. Muutos heikentäisi myös PL-tuotteisiin erikoistuneiden pienempien elintarvikeyritysten asemaa, vaikeuttaisi vientiä ja saattaisi nostaa elintarviketeollisuuden keskittymisastetta Suomessa.

3. Huomiot luvusta suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Arviointi on merkittävän puutteellinen ja vaikuttaa siten laajasti perustuslain suojaamiin oikeuksiin.

Perusoikeuksien rajoitusten on perustuttava perusoikeuksien kannalta hyväksyttävään päämäärään (PeVL 30/2016 vp). Esityksessä ehdotetaan säännöksiä, jotka ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 2 §:ssä tarkoitetun julkisen vallan käytön, 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan, 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden ja 21 §:ssä säädettyjen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeiden näkökulmasta.

Lakiesityksessä (s. 53) perustellaan perusoikeuksien rajoittamista heikomman osapuolen suojaamisella ja huoltovarmuuden turvaamiseksi (PL 19 §). **Perustelu, jonka mukaan elinkeinovapauden rajoittaminen on hyväksyttävää väestön terveyden ja huoltovarmuuden turvaamiseksi, on todella kaukaa haettu tilanteessa, jossa sääntely kannustaa ostamaan ulkomailta.** Muutenkin ehdotetut muutokset kohdistuvat yritysten välisiin sopimusjärjestelyihin ja sopimuksista riippumattomaan yritysten oikeuteen päättää tuotteidensa myynnistä, eivät kuluttajien ravinnonsaantiin. **Kuluttajien ravinnon saamisessa ei ole ongelmia Suomessa. Päin vastoin, nykymalli on myös kriisin keskellä taannut kuluttajille kattavan ja monipuolisen**

valikoiman eri hintaisia tuotteita koko maassa. Sääntely ei liity perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävään tavoitteeseen, eikä oikeuta rajoituksia elinkeinovapauteen.

Lakiluonnoksessa katsotaan, että PL 15 § omaisuuden suoja ja PL 18 § elinkeinovapautta koskevat rajoitukset ovat "oikeasuhtaisia ja välttämättömiä". Sääntely puuttuu yritysten liiketoimintapäätöksiin (hinnat, valikoimat, sopimusehdot), mutta perustelut eivät osoita, että kevyempiä keinoja olisi edes harkittu. Todettuja rikkomustapauksia ei ole ollut, vaikka valtuutetulla on laajat mahdollisuudet tutkia ja puuttua mahdollisiin väärinkäytöksiin. On näin ollen virheellistä todeta (s. 54), että *"Saatujen kokemusten valossa on ilmeistä, että elinkeinotoimintaan nyt ehdotettua vähäisemmin puuttuvat lainsäädäntömuutokset eivät ole ainakaan riittävästi johtaneet tavoiteltuun tulokseen eli heikomman osapuolen aseman vahvistumiseen elintarvikeketjussa."*

Esityksessä (s. 55) todetaan: *"Tässä mielessä ehdotetulla sääntelyllä voidaan katsoa pyrittävän maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa samankaltaisiin tavoitteisiin kuin lailla elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä tai oikeustoimilain 36 §:n säännöksillä."* Mitä tällä tarkoitetaan, kun elintarvikemarkkinalain 7 §:n mukaan elintarvikemarkkinavaltuutetun valvontaan kuuluu jo nykyisin nimenomaisesti lain elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä valvonta elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden osalta? Oikeustoimilaki puolestaan soveltuu sellaisenaan yleislakina kaikenlaisiin tilanteisiin ilman, että siitä täytyy säätää elintarvikemarkkinalaissa.

Esityksessä todetaan, että uusi 4 a § on "yleissäännös", joka täydentää muita erityissäännöksiä ja jonka tarkoituksena on mahdollistaa tapauskohtainen arviointi kohtuuttomuudesta. Tämä tarkoittaa, että lakia voitaisiin soveltaa hyvin laajasti – mikä on perusoikeuksien rajoitusten näkökulmasta ongelmallista. Perustuslakivaliokunta on toistuvasti korostanut, että rajoitusten on oltava täsmällisiä ja tarkkarajaisia (PeVL 31/2025, 28/2012), sekä välttämättömiä ja suhteellisia.

Miten lain 4 a § poikkeaa nykyisin 4 §:stä, kun lakia on ko. pykälän säätämisen aikaan perusteltu täysin samoilla argumenteilla? Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimivaltaan kuuluu jo nykyisin varsinaisten kieltojen (2a-2g §) lisäksi lain 7 §:n mukaan lain elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä (1 §) ja lain sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1 §) valvominen elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden osalta, jotka molemmat lait soveltuvat laajasti erilaisiin yritysten välisiin epäreiluihin tilanteisiin.

4 b §:n osalta säännös on niin ikään erittäin ongelmallinen ja epätasällinen. Tällä hetkellä lainsäädäntö vaatii tietojen pyytämistä mm. vastuullisuusasioista todella laajasti. Sääntely usein pohjaa EU-sääntelyyn, joka on täsmällisyydessään erittäin epätasällista ja edellyttää yrityskohtaisia riskien arviointeja sen osalta mikä tieto on riittävää. Komission tulkintaohjeet tulevat aivan liian myöhään, mikä vaikeuttaa sääntelyn noudattamiseen valmistautumista. Yritykset joutuvat tekemään yrityskohtaisia ratkaisuja ilman mahdollisuutta esimerkiksi tietopyyntöjen yhdenmukaistamiseen ketjussa. Tämä tarkoittaa, että tietopyynnöt eri yritysten osalta vaihtelevat suuresti. Jos lailla kielletään tietojen pyytäminen lainsäädännön ylittävältä osalta, ollaan erittäin vaikeiden tulkintakysymysten äärellä. **Antaako elintarvikemarkkinavaltuutettu jatkossa tulkintoja siitä mitä tietoja vaikkapa kestävyysraportoinnin, metsäkatoasetuksen tai erilaisten vapaaehtoisten vastuullisuussertifikaattien nojalla saa pyytää tavarantoimittajalta?**

4. Muut huomiot perusteluista

Lainvalmistelua ohjaavat Valtioneuvoston piirissä voimassa olevat ohjeet ja suositukset, joiden tavoitteena on muun muassa varmistaa säädösten laatuvaatimusten toteutuminen.

Lainvalmistelun laatuvaatimusten tavoitteena on varmistaa säädösten oikea kohdentuminen, toimivuus, johdonmukaisuus ja ymmärrettävyys.

Lainvalmistelun tulee olla objektiivista eli sen on perustuttava puolueettomaan ja tasapainoiseen tietoon, ei ennakoasenteisiin tai yksipuolisiin näkökulmiin. Tämä liittyy siihen, että eduskunnalla on käytettävissään paras mahdollinen tieto päätöksenteon tueksi. Tässä lainvalmisteluprosessissa tämä ei toteudu. Sisältö ja perustelut pohjautuvat laajasti yksipuolisiin näkökulmiin kaupan toiminnasta ilman perusteluita koskevaa avoimuutta.

Lainvalmistelun tulee ohjaavien periaatteiden mukaan nojata riittäviin selvityksiin ja vaikutusarviointeihin, jotka tuottavat luotettavaa tietoa lakiehdotuksen olennaisista perusteista ja vaikutuksista. Vaikutusarviointi on kiinteä osa prosessia ja sen tehtävänä on laajentaa harkittavia toteuttamisvaihtoehtoja sekä vahvistaa avoimuutta ja vastuullisuutta. Ehdotuksen pohjana olevat selvitykset ovat puutteellisia, eikä vaikutustenarviointeja tai vaihtoehtojen punnintaa sisälly lainkaan ehdotukseen.

Lakiehdotus ei täytä lainvalmistelulle asetettuja laatuvaatimuksia ja katsomme, että ehdotus tulee palauttaa uudelleen valmisteltavaksi.

HE-luonnos s. 7 todetaan, että laissa säädettävät kiellot ovat kauppatapadirektiivissä edellytetyn vähimmäistason mukaisia lukuun ottamatta tilausten peruuttamista ja maksuaikaa koskevia säännöksiä. Tämä ei pidä paikkaansa. Tosiasiassa edellisten muutosten myötä kahdeksasta direktiivin kiellosta (2 a – 2 h §) neljää on Suomessa kansallisesti kiristetty (maksuajat, tilausten peruutukset, palautukset ja liikesalaisuudet). Lisäksi lain soveltamisala on EU-tasoa tiukempi. Nyt ehdotettujen muutosten myötä kiristetään viidettä direktiivin kieltoa (kaupalliset kustotoimet) ja lisätään kansalliseen lakiin kieltoja, jotka on EU-tasolla päätetty jättää sopimus- ja elinkeinovapauden piiriin.

Kuulemiset ja elintarvikemarkkinavaltuutetun selvitykset (s. 15 eteenpäin) muodostavat ehdotuksen sisällön perusteella keskeisen pohjan ehdotuksille.

Kuulemisten osalta voidaan nostaa esiin erityisesti seuraavat seikat:

- Kaupan alan yritykset sekä Hansel mainitaan nimeltä, mutta muita julkisen sektorin kuultavia ei ole yksilöity.
- Alkutuotannon ja teollisuuden osalta todetaan ainoastaan, että kuultavat on valittu etuja ajavien järjestöjen toimesta, ja että kuultavat ovat edustaneet laajasti eri tuotantosektoreita, toimialoja, kokoluokkia ja maantieteellisiä alueita.
 - o Kuitenkaan kuultavien tahojen nimet tai kuulemisten sisällöt eivät ole julkisesti nähtävillä hankeikkunassa, mikä heikentää lainvalmistelun avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.
 - o Näin ollen ei voida luotettavasti todeta, kuinka kattavasti kuulemiset on tosiasiassa toteutettu eri näkökulmien saamiseksi.
 - o Kuultavien valinta vain ETL:n ja MTK:n toimesta heikentää kuulemisten objektiivisuutta ja monipuolisuutta.

- Lausuntopyyntö on lähetetty nimetyille kaupan alan toimijoille ja Hanselille, mutta ei suoraan teollisuuden tai alkutuotannon toimijoille, vaan ainoastaan näiden etujärjestöille.

Ehdotus ei sisällä punnintaa kuulemisissa esiin tuotujen seikkojen ja niiden luotettavuuden välillä, ja kaupan alan esittämät seikat sivuutetaan ehdotuksessa kokonaan. Kuulemispalautteen kirjaaminen ei ole objektiivista. Esimerkiksi valmistajan brändeistä käytetään termiä ”alkuperäisvalmistajan tuotteet” (s. 16), mikä viittaa väitteeseen systemaattisesta tuotekopioinnista. Menettely ei täytä avoimen ja tasapuolisen lainvalmistelun vaatimuksia, eikä se mahdollista kattavaa arviointia ehdotuksen sisältöön vaikuttaneista tahoista ja näkemyksistä.

Ehdotuksessa useassa kohden todetaan nykylain riittämättömyys tai toimimattomuus tai annetaan ymmärtää tämä ehdotettujen säännösten perusteena. Todettakoon, että nykyainsäädäntöä ei ole kertaakaan arvioitu eikä tällaisiin arviointeihin myöskään ehdotuksessa viitata. **Myöskään elintarvikemarkkinavaltuutettu ei ole testannut nykyisiä toimivaltuuksiaan, joten niiden riittämättömyyttä on mahdoton todeta.**

- Esityksen tavoitteena on parantaa heikomman osapuolen suojaa elintarvikemarkkinalla, mikä viittaa siihen, että nykyinen suoja ei ole riittävä (s. 1).
- Nykytilan arvioinnissa (s. 24-25) viitataan nykyainsäädännön riittämättömyyteen.
- Elintarvikemarkkinavaltuutetun roolissa liikesalaisuuksien suojan valvojana viitataan valtuutetun heikkoihin mahdollisuuksiin puuttua rikkomuksiin (s. 28).
- Kilpailulakia koskevassa kohdassa (s. 30) todetaan kilpailulainsäädännön riittämättömyys.
- Omia merkkejä koskevassa kohdassa (s. 33) todetaan nykyainsäädännön riittämättömyys puuttua immateriaalioikeuksien rikkomuksiin ja epätasapainoisiin sopimusehtoihin.
- Kuulemisia ja kyselyjä koskevissa jaksoissa (s. 15-22) todetaan nykyisen sääntelyn riittämättömyys puuttua jo laissa kiellettyihin menettelyihin.
- Sääntelyn oikeasuhtaisuuden arvioinnissa (s. 54) todetaan, ettei nykyainsäädäntö ole johtanut tavoiteltuun lopputulokseen.
- Sääntelyn täsmällisyyden, tarkkarajaisuuden ja oikeasuhtaisuuden arvioinnissa (s. 55) todetaan nykyainsäädännön puutteellisuus.
- Lakiehdotuksen perusteluissa ja tavoitteissa (s. 34-36) viitataan tarpeeseen vahvistaa nykyainsäädäntöä.
- Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 44-50) viitataan uusien säännösten tarpeeseen.

Sääntelyn tueksi esitetään väitteitä ilman perusteluita tai viitteitä lähdeaineistoon.

Esimerkiksi seuraava väite täysin ilman viitettä tai perustelua (s.35): *”Esityksessä elintarvikemarkkinalakiin lisätään säännöksiä, jotka koskevat ongelmalliseksi havaittuja sopimusehtoja ja -käytäntöjä.”* Mihin väite perustuu? Mitä ovat nämä nyt havaitut ongelmat sopimusehdoissa ja -käytännöissä? Miksi niihin ei ole puututtu olemassa olevan lainsäädännön myötä?

On myös varsin hämmentävää, että **vuonna 2025 perustellaan sääntelyn tarvetta KKV:n vuodelta 2012 olevalla tutkimuksella**. Tutkimuksesta on kohta 14 vuotta aikaa ja sen jälkeen vuoden 2019 alusta on tullut voimaan koko elintarvikemarkkinalaki ja vuonna 2014 kilpailulain 4 a § päivittäistavarakaupan määräävästä markkina-asemasta. Sääntelyä ei siis voida mitenkään perustella näin vanhoilla asioilla. **KKV ei myöskään ole suositellut omia merkkejä koskevia lainsäädäntötoimia selvityksessään.**

Ehdotuksessa käsitellään KKV:n kesäkuussa 2025 julkaisemaa omien merkkien tutkimusta harhaanjohtavasti. KKV ei ole suositellut lainsäädäntötoimia julkaistun osa-alueen havaintojen

perusteella ja lopullinen raportti annetaan vuoden 2026 loppuun mennessä. Näin ollen tutkimus ei voi toimia lainsäädäntöehdotuksen perusteena.

5. Huomiot 1 §:stä Soveltamisala säännöskohtaisine perusteluineen

Säännökset eivät ole kansainvälisesti pakottavia, kun on kyse kieltojen soveltamisesta tavarantoimituksiin, joissa myyjän liikevaihto ylittää kauppatapadirektiivin mukaisen 350 miljoonan euron rajan ja ostaja on tätä suurempi sekä silloin, kun kyse on kauppatapadirektiiviä tiukemmasta kansallisesta sääntelystä.

PTY katsoo, että sääntely kannustaa ostamaan ulkomailta, sillä silloin esitettyä epäselvää sääntelyä ei tarvitse soveltaa. Tämä ei ole miltään osin tavoiteltavaa alkutuotannon tai koko elintarvikeketjun osalta, päin vastoin. **Sääntely myös vahvistaa kansainvälisten ruokajättien asemaa entisestään**, jotka jäävät liikevaihtorajojen takia sääntelyn ulkopuolelle. Ne pystyvät kilpailemaan ehdoilla, jotka ovat elintarvikemarkkinalain nojalla kiellettyjä mm. maksuaika eikä epäselvää elintarvikemarkkinalakia tarvitse sopimuksissa noudattaa.

6. Huomiot 1 a §:stä Säännökset, joita sovelletaan riippumatta muutoin sovellettavasta laista säännöskohtaisine perusteluineen

Suomi sääntelee kotimaisia toimijoita tiukemmin, mikä luo kannustimia ostaa ulkomailta. Miksi Suomi haluaa suosia ulkomaisia yrityksiä suomalaisten kustannuksella? Muutosten myötä sopimukset kotimaisten toimijoiden kanssa muodostuvat erittäin hankaliksi ja monimutkaisiksi ja ulkomailta ostettaessa epäselvistä säännöksistä ei tarvitse välittää. Vaikutukset tiukemmasta kansallisesta sääntelystä ulottuvat myös vientiin, mikä on esitysluonnoksessa kokonaan arvioimatta. Pahimmassa tapauksessa sääntely tulee vaikeuttamaan suomalaisten pienempien elintarviketoimittajien vientimahdollisuuksia. Suomen epäselvä sääntely karkottaa ulkomaisia ostajia ja toisaalta esim. tilanteissa, joissa Suomen lakia ei noudateta, ulkomainen toimija saa pyytää tavarantoimittajalta tietoja vapaasti ilman 4 b §:n rajoituksia.

7. Huomiot 1 b §:stä Lain tarkoitus säännöskohtaisine perusteluineen

Pykälän sisältö jää täysin epäselväksi, kun kuitenkin lain soveltamisala on rajattu 1 §:n 2 momentissa liikevaihtoperusteisesti ainoastaan tavarantoimittajan suojaksi. Huomattakoon, että heikommassa asemassa voi olla myös ostaja. Jos siis tarkoitus on, että muukin osapuoli, kun tavarantoimittaja voi saada suojaa, asia tulee täsmentää.

8. Huomiot 2 §:stä Määritelmät säännöskohtaisine perusteluineen

Oman merkin määritelmä on epäselvä, joten odotettavissa on haastavia tulkintatilanteita ja kilpailuvääristymiä. Mitkä kaikki tuotteet tulkitaan omiksi merkeiksi? Ratkaiseeko tavaramerkin omistaminen asian, vai koskeeko sääntely esim. sopimusvalmistajia tai yksinmyyntisopimuksia.

9. Huomiot 2 e §:stä Kaupalliset kostotoimet säännöskohtaisine perusteluineen

PTY katsoo, että käännteistä todistustaakkaa koskevista lisäyksistä 2 e §:ään tulee luopua.

Esitysluonnos perustuu oletamaan siitä, että kauppa ei tekisi liiketoimintapäätöksiä perustuen liiketoiminnan kannattavuuteen vaan kostonhaluun. Kaupalle on itsestään selvää, että valikoimapäätöksiä ohjaa kuluttajien kysyntä Suomessa. Nyt kaupalta kuitenkin edellytetään, että se voisi todistaa tietyn toimen takana olleen nimenomaisesti liiketoiminnallinen kannattavuus. Tämä tulee viemään aikaa ja edellyttämään järjestelmäkehitystä sekä aiheuttamaan huomattavia

kustannuksia vaadittuihin arviointeihin ja dokumentaatioihin käytettävän työajan vuoksi. Hallituksen esitysluonnoksessa kirjattu toteamus siitä, että kosto-olettaman voi kumota, mikäli toimi koskee laajempaa joukkoa tavarantoimittajia, ei kaupan näkökulmasta ole käyttökelpoinen esimerkki, sillä valikoimapäätökset tehdään lähtökohtaisesti aina tavarantoimittajakohtaisesti. Määräävässä markkina-asemassa oleva kaupparyhmä ei saa nykylainsäädännön valossakaan käyttää kilpailua heikentäviä toimintatapoja, ja viranomaiset voisivat jo nykyvaltuuksillaan lähteä selvittämään kauppatapoja, mikäli olisi epäily esimerkiksi kostotoimista.

Ehdotetun pykälän vaikutuksia alkutuottajaan tai ketjun toimintaan ylipäänsä ei ole selvitetty. Ehdotuksen käänteinen todistustaakka perustuu kuulemisissa esitettyihin väitteisiin, joissa on viitattu pelkoon tuoda kostotoimien pelossa kiellettyjä kauppatapoja elintarvikemarkkinavaltuutetun tutkittavaksi (s. 37). Ratkaisuksi ehdotuksessa esitetään käänteistä näyttötaakkaa ostajalle, mutta nämä perustelut eivät kestä tarkempaa tarkastelua.

Ensinnäkin käänteinen näyttötaakka ei poista sitä, että asia on ensin uskallettava saattaa elintarvikemarkkinavaltuutetun tietoon. Käänteinen todistustaakka koskee vain tilannetta, jossa ostajalla on velvollisuus osoittaa väitetty lain rikkominen aiheettomaksi sen jälkeen, kun asia on jo tutkittavana. Kostotoimi edellyttää siis, että ostaja on tullut tietoiseksi yhteydenotosta ja ryhtyy tämän seurauksena laissa kiellettyihin toimiin. Perustelujen mukaan käänteinen näyttötaakka ennaltaehkäisisi kostotoimia, mutta olemassa oleva lain kielto on jo riittävä tämän tarkoituksen saavuttamiseksi. Väitetty pelko kostotoimista on kokemuseräinen, ja ensisijaisena keinona tulisi olla myyjien tietoisuuden lisääminen lain tarjoamista oikeussuojakeinoista (mm. anonyymi ilmoittaminen), mutta tätä ei punnita ehdotuksessa lainkaan.

Käänteisen näyttötaakan tueksi esitetyt perustelut eivät myöskään ole relevantteja asian kannalta. Perusteluissa käsitellään tavarantoimittajan kykyä hankkia näyttöä lainvastaisista kostotoimista, mutta ehdotettu säännös koskee viranomaisen velvollisuutta tutkia asia ja osoittaa rikkomus hallinnollisen seuraamuksen määräämiseksi. Käänteinen näyttötaakka viranomaisen ja hallintoalamaisen välisessä seuraamusasiassa olisi poikkeuksellinen Suomen oikeusjärjestelmässä ja on aiemmin säädetty lähinnä tilanteissa, joissa henkilö vetoaa olevansa oikeutettu sosiaalietuuteen.

Käytännössä pykälällä alennetaankin nimenomaisesti viranomaisen selvityselvyyttä vailla mitään varsinaisia perusteluja tai tarvetta pykälälle. Juuri 2025 vuoden alusta valtuutetun tiedonsaantioikeuksia laajennettiin merkittävästi siten, että ne antavat toimivaltuuden pyytää kaikki tarvittavat tiedot epäillyn kostotoimen tutkinnassa. HE-luonnos s. 37 todetaan: *”Ostajien on jatkossa dokumentoitava ja perusteltava sopimusten päättäminen tai sopimusten muiden ehtojen heikentäminen siten, että voivat osoittaa, että kyseessä ei ole kostotoimi. Tämä lisännee ostajien hallinnollista taakkaa, mutta myyjien heikomman aseman vuoksi tämä on perusteltua.”* Mikäli tällä tarkoitetaan, että ostajan tulisi jatkossa em. käänteisen näyttötaakan vuoksi dokumentoida kaikki kaupalliset päätöksensä osoittaakseen, ettei se ole syylistynyt kaupalliseen kostotoimeen, on vaatimus täysin ylimitoitettu ja kohtuuton tavoitteeseensa pykälän sisältöön nähden.

Dokumentoinnin osalta huomioitakoon merkittävä hallinnollisen taakan kasvu, jota hallitus on hallitusohjelmassaan luvannut karsia. Kaupoissa on kokoluokasta riippuen tuhansia, jopa kymmeniä tuhansia tuotteita, joiden valikoimajaksot voivat muuttua useita kertoja vuodessa. Vaatimuksen kohtuuttomuutta korostaa, ettei tiedossa ole yhtään viranomaistutkintaa kaupallisesta kostotoimesta. Enimmilläänkin dokumentointivaatimuksen tulisi kohdistua aikaan, jolloin ostaja on tullut tietoiseksi asian saattamisesta viranomaisen tutkittavaksi ja voisi ylipäänsä syyllistyä kostotoimeen.

10. Huomiot 3 a §:stä Neuvottelut poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta säännöskohtaisine perusteluineen

PTY ei sinänsä vastusta pykälää soveltamiskynnyksen pysyessä korkealla ja sopimusten sitovuuden säilyessä kantavana periaatteena, mutta näkemyksemme mukaan pykälän tulisi kuitenkin soveltua molempiin sopimusosapuoliin, mikä nyt on epäselvää. Esimerkiksi kaupallisen liikavaikeuden doktriini, joka lienee tämän sääntelyn kanssa osittain päällekkäinen, ei rajaa oikeutta pelkästään ”heikomman osapuolen” oikeudeksi. Pykäläluonnos on siten ristiriidassa oikeusdoktriinin kanssa. Olisi perustellumpaa, että oikeus vaatia sopimusneuvotteluja kirjattaisiin olevan sillä osapuolella, joka kärsii poikkeuksellisten olosuhteiden takia, eikä ”*heikommalla osapuolella*”. Tällöin vahvistettaisiin olemassa olevaa oikeusdoktriinia eikä luotaisi ristiriitaista sääntelyä. **Lisäksi soveltamiskynnyksen tulee olla korkealla ja sopimusten sitovuuden kantavana perusajatuksena.**

Ehdotettua 3 a §:ää koskee kuitenkin seuraavat epäselvyydet:

- Ehdotuksen mukaan vahvemman osapuolen on neuvoteltava heikomman osapuolen pyynnöstä. Ehdotusta koskee edellä jo käsitelty lain soveltamisalaa koskeva ristiriita ja epäselvyys siitä, onko neuvotteluvollisuus lain soveltamisalan liikevaihtorajoissa vai tuleeko osapuolten välinen suhde arvioida aina erikseen.
- Ehdotuksen mukaan olosuhteiden muutoksen tulee heikentää olennaisesti heikomman osapuolen ”asemaa”. Ehdotuksessa ei tarkemmin määritellä, mitä ”asemalla” tarkoitetaan. Onko kyse taloudellisesta asemasta vai jostakin muusta.

Elintarvikemarkkinalaki soveltuu sellaisenaan ilman liikevaihtorajoja myös julkisen sektorin ostoihin. Perusteluissa julkisen sektorin hankinnoissa asetetaan eri vaatimukset ostajalle kuin yksityisen sektorin ostajille. Ehdotuksen mukaan (s. 48) poikkeuksellisia olosuhteita arvioitaisiin julkisen sektorin kohdalla sen perusteella, mitä huolellinen hankintayksikkö on voinut ennakoida ja edellyttäen, ettei muutos vaikuta hankintasopimuksen yleiseen luonteeseen. Yksityisellä sektorilla ratkaisevaa on se, mitä myyjä on voinut ennakoida ilman huolellisuusvelvoitetta.

Vaatimusten tulisi olla yhteneväisiä kaikille toimijoille.

Huomattakoon, että esitysluonnoksen sivulla 37 todetaan, että velvollisuus avata sopimukset voi seurata, jos olosuhteet muuttuvat merkittävästi, ja esimerkkinä todetaan inflaatio. Inflaatio on täysin normaali ilmiö, josta kunkin osapuolen tulisi itse kantaa riski. Poikkeustapauksia voi olla, mutta silloin taustalla on esim. kauppapolitiikka, joka on mainittu toisena poikkeussyynä.

Katsomme, että inflaatio perusteluna sopimusten avaamiselle tulisi ehdottomasti poistaa.

11. Huomiot 4 a §:stä Neuvotteluvoiman väärinkäyttö säännöskohtaisine perusteluineen

PTY katsoo, että tarve kyseiselle pykälälle on nykysääntelyn perusteella vähintäänkin kyseenalainen. Kohtuuttomuuteen on mahdollista puuttua jo lukuisten lakien perusteella:

- Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 36 §
- Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa
- Laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä
- Kilpailulaki ja erityisesti 4 a §

Ehdotuksen perustelut eivät kestä tarkempaa tarkastelua. Keskeisin puute on nykyistä 4 §:ää koskevien esitöiden (HE 121/2018) ja valvontatoimien sivuuttaminen. **Aiemmissa esitöissä on huomioitu samat seikat kuin ehdotetun uuden 4 a §:n perusteeksi nyt esitetään:**

- Ehdotuksen mukaan 4 a §:llä voitaisiin puuttua sopimuskäytäntöihin ja -menettelyihin, joita ei nimenomaisesti kielletä tietyllä elintarvikemarkkinallain säännöksellä. Tämä on ollut laissa jo olevan 4 §:n säätämisen peruste.
- Ehdotuksen mukaan 4 a § soveltuu nykyisessä 4 §:ssä mainittua yrittäjänsuojalakia paremmin elintarvikemarkkinallain epäkohtiin. Perusteeksi esitetään oikeuskäytäntö, jossa yrittäjänsuojalailla suojattava osapuoli on rinnastettu työntekijän tai kuluttajan asemaan, mikä perustelujen mukaan ei ole tilanne elintarvikemarkkinalla. Tämä sama oikeuskäytäntö on käsitelty laissa jo olevan 4 §:n esitöissä, ja sen vuoksi ratkaisuna on sisällytetty suoja arvioitavaksi nimenomaan elintarvikemarkkinallain kontekstissa.
- Vastaavasti nykyisen 4 §:n sisältämän SopMenL:n osalta on esitöissä todettu, että *”kyseiseen pykälään liittyvästä, lähinnä markkinointiin liittyvästä oikeuskäytännöstä ei ole löydettävissä suoranaisesti elintarvikeketjuun liittyviä tapauksia. Valtuutettu voisi arvioida säännöksen soveltuvuutta elintarvikeketjun liiketapoihin liittyviin tapauksiin ja katsoessaan edellytysten täyttyvän hakea tarvittaessa tähän liittyvää kieltoa markkinaoikeudelta.”*
- Ehdotuksen mukaan (s. 26) yrittäjänsuojalailla voidaan kieltää vain kohtuuttomat sopimusehdot, jotka on tarkoitettu käytettäväksi useammassa kuin yhdessä sopimussuhteessa. Nykyisen 4 §:n esitöissä kuitenkin todetaan, että *”säännöksen soveltaminen ei kuitenkaan edellytä, että sopimusehtoa jo olisi käytetty useissa sopimuksissa”*.
- Ehdotuksen mukaan (s. 27) 4 a § vähentäisi tarvetta sille, että sopimuksen osapuoli joutuisi nostamaan kanteen yleisessä tuomioistuimessa oikeudenkäyntikuluriskillään. Nykyisen 4 §:n esitöissä yrittäjänsuojalain, oikeustoimilain ja SopMeL:n osalta erityisenä puutteena nostettiin esiin se, ettei ollut viranomaistahoa, joka valvoisi kyseisiä vaatimuksia erityisesti elintarvikesektorilla ja joka voisi huolehtia asian selvittämisestä ja asian viemisestä tarvittaessa tuomioistuimen käsiteltäväksi yleislainsäädännön nojalla. Elintarvikemarkkinavaltuutetulle annettiin tämä toimivaltuus, jolla poistettiin nyt ehdotetulle 4 a §:lle esitetty peruste osapuolen velvollisuudesta ajaa kannetta kuluriskillään.
- Toistaiseksi elintarvikemarkkinavaltuutettu ei ole julkisesti saatavilla olevien tietojen mukaan käyttänyt tätä tutkinta- ja seuraamusvaltuuttaan, mikä ei kuitenkaan perustele nyt esitettyä uutta lainkohtaa vaan täytäntöönpanovaltuuksien tehokasta käyttöä tarvittaessa.
- Tämä myös sinänsä tunnustetaan ehdotuksessa (s. 47), jossa todetaan, että *”sopimusehdot, joissa ei oteta huomioon poikkeuksellisten olosuhteiden vaikutusta heikomman osapuolen asemaan, saattavat olla kohtuuttomia ja sellaisenaan kiellettyjä elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain nojalla tai ehdotetun uuden 4 a §:n nojalla. Tällöin elintarvikemarkkinavaltuutettu voi käyttää valvontakeinojaan ja hakea markkinaoikeudelta kieltoa käyttää vastaavaa ehtoa tulevaisuudessa.”*
- Ehdotuksen perustelujen (s. 26) mukaan 4 a § mahdollistaisi puuttumisen epätasapainoon neuvotteluvoimassa. Ehdotuksessa ei käsitellä tarkemmin sitä, miksi nykyisen 4 §:n heikomman osapuolen suoja ei huomioisi tätä epätasapainoa.
- Ehdotuksessa (s. 26 ja 49) esimerkkinä tarpeesta esitetään tilanne, jossa maataloustuottajan vastikkeen määrä tai määräytyisperusteista ei sovita ennen toimitusta tai lainkaan. Tämä ei voi toimia perusteena ehdotetulle 4 a §:lle, sillä myyjä voi nykyisen lain 2 g §:n perusteella vaatia kirjallisen toimitussopimuksen ja keskisuurilla ja suurilla ostajilla on aina velvollisuus tehdä ilman pyyntöäkin kirjallinen sopimus (3 §). Kyse on siten näiden vaatimusten täytäntöönpanosta.
- Lisäksi 4 a §:ää perustellaan sopimusmuutoksia edellyttävillä poikkeuksellisilla olosuhteilla sekä omien merkkien hyllysijoittelulla. Molemmista on erilliset ehdotukset luonnoksessa eikä

jälkimmäinen ylipäättään liity kohtuuttomiin sopimusehtoihin vaan on ostajan elinkeinovapauden piiriin kuuluva asia.

- Ehdotuksen perustelujen (s.27) mukaan määräävän markkina-aseman sääntely ei riittävällä tavalla suojaa muiden toimijoiden kohtuuttomilta sopimusehdoilta- ja menettelyiltä. Tämä on huomioitu jo säädettäessä nykyistä 4 §:ää.
- Ehdotetun 4 a §:n perusteluissa sivuutetaan myös nykyisen 4 §:n täytäntöönpano ja vaihtoehtoisena ratkaisuna valvonnan ja täytäntöönpanon tehostaminen.

Ehdotus sisältää myös muita ongelmia:

- Suhde nykyiseen 4 §:ään jää epäselväksi. Uuden ehdotetun 1 b §:n (lain tarkoitus) mukaan lain tarkoituksena on suojella heikommassa asemassa olevaa osapuolta kohtuuttomilta sopimusehdoilta ja -menettelyiltä. Tämä on myös nykyisen 4 §:n sisältö. Ehdotettu päällekkäinen 4 a § rajaa suojan soveltumisen kuitenkin vain tavarantoimittajiin lain tarkoituksen ja 4 §:n vastaisesti.
- Perustelujen mukaan kynnys sopimusehdon kohtuuttomuuden arvioinnille 4 a §:n perusteella olisi korkeampi kuin 4 §:n perusteella, mikä lisää edelleen lain epäselkeyttä.
- Neuvotteluvoiman suhde lain soveltamisalaan jää epäselväksi. Lisäksi neuvotteluvoiman arviointi yksittäiselle sopimusosapuolelle yksittäisissä asioissa olisi ylitsepääsemätön tehtävä ja vaatii kyvykkyyttä arvioida neuvotteluvoimaa (vrt. kilpailuviranomaisten neuvotteluvoiman arviointi määräävän markkina-aseman toteamiseksi).
- Ehdotetun pykälän otsikko ”neuvotteluvoiman väärinkäyttö” on laajempi kuin sisältönä oleva kohtuuttomien sopimusehtojen kielto – joka sisällöllisesti vastaa nykyistä 4 §:ää. Ehdotuksen perusteluissa todetaan, ettei määräävän markkina-aseman väärinkäyttö sovellu tilanteisiin, joissa ostaja ei ole määräävässä asemassa. Perusteluissa jää epäselväksi se, onko perusteluiden ja otsikon perusteella tavoite laajentaa määräävän markkina-aseman (huomattavan neuvotteluvoiman) väärinkäytön soveltamisalaa ja onko tämä linjassa kilpailulainsäädännön kanssa.
- On huomattava, että kohtuuttomat sopimusehdot ovat vain yksi määräävän markkina-aseman väärinkäytön muoto.

Mikäli kuitenkin välttämätön tarve kyseiselle pykälälle nähdään ja epäselvyydet ratkaistaan, PTY katsoo, että pykälän nojalla olisi mahdollista puuttua kaikenlaisiin kohtuuttomuuksiin, mukaan lukien kohtuuttomat tietopyynnöt (4 b §) ja väitetyt omiin tuotemerkkeihin liittyvät tilanteet (4 c §). Lisäksi katsomme, että kohtuuton on kohtuutonta aina, riippumatta sopimusosapuolesta, johon kohtuuttomuus kohdistuu. Tämän vuoksi soveltamista ei tulisi rajata ainoastaan tavarantoimittajien suojaksi.

12. Huomiot 4 b §:stä Kielto edellyttää tiettyjä tietoja säännöskohtaisine perusteluineen

PTY katsoo, että kiellosta edellyttää tiettyjä tietoja säännöskohtaisine perusteluineen tulee luopua.

Nykylain perusteella elintarvikemarkkinavaltuutettu voi avustaa liikesalaisuuden tai teknisen ohjeen haltijaa tämän pyynnöstä kiellon, korvauksen ja muun liikesalaisuuslaissa tarkoitetun toimenpiteen vireille saattamisessa ja hoitamisessa tuomioistuimessa yksittäisessä riita-asiassa. HE-luonnoksen s. 28 mukaan ”*Valvonnassa tekemiensä havaintojen johdosta valtuutettu ei voi antaa hallinnollista seuraamusta tai hakea sellaisen määräämistä markkinaoikeudelta. Jos elintarvikemarkkinavaltuutettu havaitsee liikesalaisuuslaissa tarkoitettujen kieltojen rikkomista, hallinnollisten seuraamusten puuttuminen heikentää hänen mahdollisuuksiaan puuttua tällaiseen toimintaan.*” Ehdotuksessa ei kuitenkaan esitetä lainkaan perusteita valvonnassa havaituille

puutteille eikä tiedossa ole, että elintarvikemarkkinavaltuutettu olisi käyttänyt nykyisiä toimivaltuuksiaan liikesalaisuuksien osalta valvonnassa, joiden tehokkuutta ylipäänsä olisi voitu arvioida tämän ehdotuksen perusteeksi. Kyse on siten ensi sijassa täytäntöönpanon tehostamisesta.

Nykyinen 2 h § suojaa liikesalaisuuksia ja teknisiä ohjeita elintarvikeketjussa.

Elintarvikemarkkinalain 7 §:n mukaan elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo 2 h §:n noudattamista toimitussopimuksissa. Elintarvikemarkkinavaltuutetulla on myös 9 §:n mukainen toimivalta neuvotella ja edistää sovintoa sekä avustaa oikeudenhaltijaa tuomioistuimessa. Lisäksi elintarvikemarkkinalain 12 d § viittaa rangaistusten osalta rikoslakiin.

Perusteet 4 b § :n ehdotukselle ovat puutteelliset eikä sitä koskevaa vaikutustenarviointia ole sisällytetty ehdotukseen:

- Ehdotuksen perusteena ovat ainoastaan kuulemisissa ja anonyymeissä kyselyissä nousseet vastuullisuusdatapyyntöjen kuormittavuutta koskevat maininnat sekä väitteet kustannustietojen ja reseptiikan pyytämisestä.
- Ehdotuksessa ei ole muuta selvitystä säännöksen tueksi, mikä on merkittävä puute huomioiden, että säännöksen rikkomisesta säädettäisiin merkittävät hallinnolliset seuraamukset.
- Ehdotuksessa ei myöskään ole arvioitu, miksi nykyinen liikesalaisuussuoja olisi riittämätön suojaamaan sen piirissä olevia tietoja tai ovatko mainitut tiedot olleet ylipäänsä tarpeettomia ja siten edes teoriassa perustelisivat ehdotusta.
- Lainsäädännön – kuten vastuullisuusvaatimusten – sopimuksen toteuttamisen ja ostajan sitoumusten edellyttämät tietotarpeet ovat väistämättä nykypäivänä laajat ja epäselväksi jää, miten ehdotettu säädös tosiasiaassa vastaa kuormittavuutta koskevaan huoleen.

Ehdotuksen mukaan ostajan olisi perusteltava sopimuksen toteuttamisen, lainsäädännön tai ostajan omien sitoumusten perusteella tehdyt tietopyynnöt sekä kerrottava, mihin se mitäkin tietoa käyttää. Ehdotus ei sisällä arviota tämän aiheuttamasta huomattavasta hallinnollisesta taakasta sopimuksen osapuolille peilaten esimerkiksi osapuolten ja tuotteiden sekä lakisääteisten tietovaateiden määrään ja vaihtelevuuteen. Tällainen vaatimus myös estäisi nykyisten tasapuolisten ja läpinäkyvien vakiosopimusten käytön ja kasvattaisi sopimusten pituutta ja neuvottelujen kestoa merkittävästi, sillä tietovaatimukset vaihtelevat yrityksittäin ja tuotteittain. Käytännössä vaadittu perusteluvollisuus olisi mahdotonta toteuttaa, mikäli sitä ei ole mahdollista toteuttaa nykytasolla, kuten viittaamalla vastuullisuussäädösten vaatimiin tietoihin yleisellä tasolla.

Nyt esitettävä tietojen pyytämisen rajaaminen lailla on erittäin poikkeuksellista tilanteessa, jossa samaan aikaan tiedonantovelvollisuus kasvaa jatkuvasti ja mm. kaupalle asetetaan entistä laajempia tiedonantovelvollisuuksia eri laeissa ja EU-tason säädöksissä. Kuluttajat odottavat entistä enemmän tietoa esim. hiilijalanjäljestään ja toimijoilta puolestaan odotetaan vastuullisuustekoja laajasti myös lainsäädännön ulkopuolella. **Tietojen pyytämisen rajaaminen esitetyllä tavalla asettaa kotimaiset toimijat eriarvoiseen asemaan elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden osalta muihin tuoteryhmiin ja ulkomaisiin toimijoihin nähden.**

Kun ehdotus kieltää tietojen pyytämisen liikesalaisuudesta, teknisestä ohjeesta tai tuotantotavoista, joita ostaja ei tarvitse sopimuksen tarkoituksen toteuttamiseen, täyttääkseen kansallisen tai Euroopan unionin sääntelyn asettamat vaatimukset tai sellaiset tuotantotapoja koskevat vaatimukset, joihin ostaja on nimenomaisesti sitoutunut, ollaan monen erittäin haastavan tulkinnan äärellä:

- Liikesalaisuuden määritelmä ei ole yksiselitteinen, sillä se sisältää useita joustavia kriteerejä, joita voidaan tulkita eri tavoin.
- Myös tuotantotapa on erittäin laaja ja tulkinnanvarainen käsite.
- Mitä tarkoittaa sopimuksen tarkoituksen toteuttamiseen edellytyksellä, että oltava välitön liityntä tiettyyn sopimukseen? Onko esimerkiksi tietojen siirtäminen ketjussa sallittua? Onko esimerkiksi teollisuudella mahdollisuus pyytää tietoja alkutuotannosta toimitettavaksi kaupalle, jos tieto tarvitaan kuluttajaa varten.
- Mitä on lainsäädännön edellyttämät tiedot? Useammassa Euroopan unionista peräisin olevassa säädöksessä edellytetään huolellisuusvelvollisuuden prosessia (due diligence), joka korostaa prosessia yksittäisten tietovaatimusten sijaan. Huolellisuusvelvoitteen täyttäminen ja prosessin toimeenpano edellyttävät tietoa arvoketjusta, mutta tarvittavaa tietoa ei voida tyhjentävästi listata, koska jokainen arvoketju (ja sen toimittaja) tulee arvioida erikseen. Näin ollen kaikista säädöksistä ei voida suoraan johtaa yksiselitteistä listaa tuotettavasta tiedosta tai siitä mikä määrä tietoja on riittävää. Hyviä esimerkkejä asiasta ovat metsäkatoasetus, yritysvastuudirektiivi CSDDD, kestävyysraportointidirektiivi CSRD, pakkaus- ja pakkausjäteasetus PPWR jne.
- Kun elintarvikemarkkinavaltuutettu jatkossa valvoisi sitä, että ketjussa ei pyydetä lainsäädännön yli meneviä tietoja, niin onko elintarvikemarkkinavaltuutetulla valtuudet ja osaaminen määritellä sallitut tietopyynnöt ko. säädösten osalta? Tämä edellyttää syvällistä kyseisten säädösten, yrityksen toiminnan ja huolellisuusvelvoitteen täyttämisen arvioimista. Edes vastuuministeriöt eivät ole toistaiseksi osanneet antaa tyhjentäviä vastauksia vaadittavista tiedoista.

Tietojen pyytäminen ei voi olla kiellettyä, ellei samalla ole selvää mitkä tiedot täyttävät säädösten edellytykset. Huomioitakoon, että säädösten noudattamatta jättämisestä voi seurata merkittäviä liikevaihtoon suhteutettuja sanktioita. Pidämme esitettyä säädöstä kohtuuttomana niille toimijoille, jotka ovat lainsäädännön perusteella velvoitettuja noudattamaan epäselvää sääntelyä. Säädös on omiaan lisäämään merkittävästi hallinnollista taakkaa tietojen antamiseen velvoitetuille toimijoille hallitusohjelman vastaisesti. Katsomme, että olisi riittävää, että osapuolet sopivat tietojen pyytämisestä ja tietojen käyttämisestä. Mikäli kohtuuttomia tietopyyntöjä silti esiintyisi, niihin olisi mahdollista puuttua kohtuuttomuutta koskevien säädösten perusteella (mm. esitetty 4 a §).

Esitysluonnoksen sivulla 49 todetaan ”*Tavarantoimittaja voisi myös vapaaehtoisesti ja omasta aloitteestaan antaa ostajalle haluamiaan tietoja kuten esimerkiksi tietoja luomuviljelystä.*”

Perustelu on erikoinen, sillä on täysin selvää, että kauppa ei voi myydä tuotetta luomutuotteena ilman tarvittavia tietoja. On siis tavarantoimittajan oma etu toimittaa tiedot. Toisaalta jos kauppa ostaa luomumunia tai vapaan kanan munia, on sen saatava selvitys ostamastaan tuotteesta, voidakseen varmistua tuotteen täyttävän kriteerit.

Huomattakoon myös, että kansallisena tiukennuksena pykälä ei sovellu ostettaessa suomalaisia tuotteita vietäväksi ulkomaille, ellei sopimukseen sovelleta Suomen lakia, ja näin ollen viennin yhteydessä suomalaiset toimijat saattavat joutua antamaan huomattavasti laajemmin tietoja ulkomaiselle toimijalle. Miksi halutaan antaa ulkomaisille ostajille kilpailuetu?

13. Huomiot 4 c §:stä Ostajan tuotemerkin suosimisen kielto säännöskohtaisine perusteluineen

PTY katsoo, että ostajan tuotemerkin suosimisen kieltoa koskevasta pykälästä tulee luopua.

Mitä on suosiminen?

Lain perustelujen mukaan ostajan tuotemerkin suosimisella tarkoitettaisiin sitä, että *”ostaja toimii yleisen sopimusoikeudellisen lojaliteettivelvollisuuden vastaisesti eikä ota kohtuullisella tavalla huomioon sen sopimuskumppanina olevan tavarantoimittajan etuja”*. Toiseksi huomiota kiinnitetään siihen, että *”tavarantoimittajan ostajalle myymät tuotteet voivat kilpailla sellaisten tuotteiden kanssa, jotka ostaja myy omalla tuotemerkillään eli ostajan PL-tuotteiden kanssa”*. Sääntelytarvetta perustellaan sillä, että ostajalla on ”kaksoisrooli”, koska sen oma PL-tuote kilpailee ostajan valikoimissa sille tuotteita toimittavan tavarantoimittajan tuotteiden kanssa. Kuitenkin sama kaksoisrooli on elintarviketeollisuudella, joka valmistaa ja myy sekä PL-tuotteita että omia brändituotteitaan kaupan ketjuille. 4 c §:n asettaman velvoitteen osalta todetaan, että *”ostajan tulee kilpailuasetelmasta huolimatta ottaa sopimuskäytännöissään huomioon myös tällaista kilpailevaa tuotetta myyvän tavarantoimittajan edut esimerkiksi hyllytilan jakamisessa ja tuotteiden esillepanossa”*.

Perustelut jäävät hyvin yleiselle tasolle, eikä niistä selviä, milloin kyse on sellaisesta toiminnasta, joka täyttää 4 c §:n tunnusmerkistön. Mitä perusteluista voidaan johtaa, on että kauppa ei saa suosia omia PL-tuotteitaan hyllytilan jakamisessa tai tuotteiden esillepanossa. Mikä muu on kiellettyä, jää täysin arvailujen varaan.

Suosinta edellyttää käytännössä sitä, että joku toinen taho tulee syrjityksi / kaltoin kohdelluksi eli joutuu komparatiivisesti epäedullisen kohtelun kohteeksi ilman asiallista syytä. Suosimisella tarkoitetaan yleisesti sitä, että esimerkiksi elinkeinotoiminnassa suositetaan tiettyä yritystä kohtelemalla sitä muita edullisemmin ilman asianmukaista syytä. Milloin tietyn osapuolen muita edullisimmalle kohtelulle on olemassa asialliset syyt, kyse ei ole suosimisesta.

Tunnusmerkin avoimuus herättää seuraavat kysymyksiä:

1. Mitä on 4 c §:n kieltotunnusmerkistön täyttävä suosiminen?
Kertooko viranomainen jatkossa, kuinka tavarat asetellaan hyllyyn? Mikä on brändituote?
Miten tavarantoimittajan edut tulee ottaa huomioon ja miten arviointi käytännössä tehdään?
Jokaisen päätöksen ja hyllysijoittelun arviointi suhteessa jokaisen tavarantoimittajan ”etuun” olisi mahdoton tehtävä. Omia tuotemerkkejä on niin ikään erilaisia, erityisen halpoja ja ns. premium-tuotteita. Miten nämä erilaiset omat merkit tulee huomioida suosimista arvioitaessa? Kuinka erilaiset liiketoimintamallit huomioidaan suosimista ajatellen? Toisilla toimijoilla omia tuotemerkkejä voi olla jopa 80 % kaikista tuotteista.
2. Miten ostajan oman tuotemerkin suosimisen tulee vaikuttaa markkinoihin, kilpailijoihin, kilpailuun, kuluttajiin ja suosimista harjoittavaan elinkeinonharjoittajaan, jotta se on kiellettyä?
3. Onko kaupan oman merkin suosimisen kielto yhdenmukainen kilpailulain 7 §:n ja SEUT 102 vai eroaako se määräävän aseman väärinkäyttöä koskevasta sääntelystä?
4. Kuinka paljon kaupan toimija voi edistää omien tuotteidensa menekkiä rikkomatta 4 c §:ää?

Suosimisen lähikäsite on syrjintä. Kilpailuoikeudellisesti syrjintä on kielletty määräävän aseman väärinkäyttönä kilpailulain 7 §:ssä ja SEUT 102 artiklassa. Syrjinnällä tarkoitetaan samanlaisten kauppakumppaneiden kohtelemista toisistaan poikkeavalla tavalla ilman objektiivista perustetta. Yleensä syrjintä ilmenee hintasyrjintänä, mutta se voi koskea myös muita sopimussuhteen ehtoja.

Hintasyrjintä voidaan määritellä asiakkaiden asettamiseksi erilaiseen asemaan ilman kustannusperusteista tai muuta kilpailuoikeudellisesti hyväksyttävää syytä. Syrjintä voi ilmetä eri hinnan perimisenä samasta hyödykkeestä tai saman hinnan perimisenä erilaisesta hyödykkeestä. Hintasyrjintä on pidettävä erillään sallitusta hintojen eriyttämisestä. Hintojen eriyttämistä ei voida pitää vahingollisena, jos erilaisen hinnan periminen perustuu asiakkaiden aiheuttamiin erilaisiin kustannuksiin tai hinnoittelulle on muu hyväksyttävä syy.

Omien palvelujen tai tuotteiden suosimisella (englanniksi self-preferencing) tarkoitetaan yhtiön toimintataktiikkaa, jossa se suosii omia tuotteitaan tai palveluitaan kilpailijan vastaavan tuotteen tai palvelun kustannuksella. Kuten monilla muillakin toimintatavoilla, myös omien palvelujen suosimisella on juuret hyväksyttävässä yritystoiminnassa ja toiminnasta tulee kiellettyä vain, jos suosimisen voidaan todeta olevan kohtuutonta ja aiheuttavan haittaa muille markkinatoimijoille. Analyysiä siitä, onko omien palvelujen suosiminen kiellettyä vai ei on arvioitu esimerkiksi SEUT 102 artiklan nojalla ns. Google Shopping -tapauksessa.

Missä määrin 4 c § velvoittaa laajemmin kauppaa ottamaan huomioon elintarviketeollisuuden intressit esimerkiksi PL ja brändituotteiden hinnoittelussa, on avoin kysymys. Avoimeksi jää myös se, miten tehdään ero kielletyn omien tuotteiden suosimisen ja omien tuotteiden menekin edistämisen välillä. Onhan selvää, että PL-tuotteet ja elintarviketeollisuuden merkkituotteet kilpailevat samoista asiakkaista. Miten siis sovittaa yhteen nämä eri suuntiin vetävät näkökohdat? Ei voitane olettaa, että kaupan pitäisi ryhtyä syrjimään PL-tuotteita, jotka nekin on elintarviketeollisuusyritys valmistanut, jotta elintarviketeollisuuden brändejä ei syrjitä. Entäpä jos liiketoimintastrategiana on keskittyä myymään ainoastaan PL-tuotteita?

Lojaliteettiperiaatteesta

Ehdotuksen perusteluissa (s. 50) viitataan 1 momentin osalta sopimusoikeudelliseen lojaliteettiperiaatteeseen. ”*Ostajan tuotemerkin suosimisella tarkoitettaisiin sitä, että ostaja toimii yleisen sopimusoikeudellisen lojaliteetti velvollisuuden vastaisesti eikä ota kohtuullisella tavalla huomioon sen sopimuskumppanina olevan tavarantoimittajan etuja.*”

Lojaliteettiperiaate sopimusoikeudessa on määritelty tieteen termipankissa (https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:lojaliteettiperiaate_sopimusoikeudessa) seuraavasti:

”Määritelmä periaate, jonka mukaan sopimuksen osapuolten on mahdollisuuksiensa mukaan, tarvitsematta kuitenkaan estää omien oikeuksiensa toteutumista, otettava toisen osapuolen edut huomioon ja toimittava siten, ettei vastapuolelle aiheudu vahinkoa tai että se rajoittuu mahdollisimman vähäiseksi

Selite

Niiden suoritusten lisäksi, joihin velvoittautuminen on sopimuksen tarkoituksena, osapuolilta vaaditaan tavallisesti erilaisia toimia sopimuksen tarkoituksen toteuttamiseksi, kuten vastapuolen suorituksen vastaanottamista ja hänen informoimistaan sopimussuhteen kehitykseen vaikuttavista seikoista. Kun esimerkiksi sopimuksentekovaiheessa osapuolten edut voivat olla selvästi vastakkaiset, sopimussuhteen myöhemmissä vaiheissa etujen yhteisyyteen perustuva lojaliteetti voi olla asianmukaisempi näkökulma.

Sopimuksen tarkoituksen toteuttamista tarkoittavat apuvelvoitteet voidaan lukea lojaliteettiin laajassa mielessä. Korostettaessa vastapuolen etujen huomioon ottamista lojaliteetin sisältönä esimerkiksi myötävaikutusvelvollisuus velvoitetun henkilön omiin etuihin liittyvänä jää lojaliteetin käsitteen ulkopuolelle. Lojaliteetti voi myös kokoavana käsitteenä tarkoittaa sopimuspuolten erilaisia velvoitteita, jotka perustuvat toisen osapuolen etujen huomioon ottamiseen, kuten tiedonantovelvollisuudet ja reklamaatiot sekä velvollisuus rajoittaa vahinkoa, joka tulee toisen vastattavaksi hänen jouduttuaan sopimusrikkomukseen. Käsitteeseen voidaan lukea myös ns. turvallisuus- eli suojelovelvoitteet, jotka

kohdistuvat vastapuolelle aiheutuvien vahinkojen torjumiseen esimerkiksi sopimuksen täyttämistoimien yhteydessä.

Suomen ja muiden pohjoismaiden oikeudessa lojaliteettiperiaatetta ei ole lainsäädännössä nimenomaisesti vahvistettu, vaikka lojaliteettiperusteisina lainsäädännöksiä voidaan pitää esimerkiksi OikTL 33 §:ää, josta ilmenee luottamuksen ja kunniallisuuden vaatimus, sekä kohtuullistamissäännöksiä OikTL 36 §:ää ja KSL 4 luvun 1 §:ää (ks. sopimuksen sovittelu).

Lojaliteetti ei ole itsenäinen sopimusvelvoite, vaan sen oikeusseuraamukset liittyvät konkreettisiin velvoitteisiin, jotka voidaan lukea lojaliteettiin. Esimerkiksi irtaimen kaupassa myyjä on velvollinen korvaamaan vahingon, joka on aiheutunut ostajalle siitä, että myyjä on lojaliteetin vastaisesti jättänyt kohtuullisessa ajassa ilmoittamatta sopimuksen täyttämistä kohdanneesta esteestä (KL 28 §). Erityiseen luottamukseen perustuvissa sopimussuhteissa, kuten yhteistoimintasopimuksissa jo keskinäisen luottamuksen horjuttaminen voi kuitenkin olla riittävä peruste sopimuksen irtisanomiselle.”

Kuten edeltä ilmenee, **lojaliteettiperiaatteesta ei voida johtaa toimivelvoitetta, jonka mukaan sopimuskumppanin tulisi toimia omien oikeuksiensa vastaisesti**. Kun kaupalla on esimerkiksi oikeus määritellä liiketiloissaan myymiensä hyödykkeiden hinta ja muut ehdot, joilla se hyödykettä tarjoaa kuluttajille ostettavaksi, lojaliteettivelvoite ei voi tarkoittaa velvoitetta luopua tästä fundamentaalisesta oikeudesta.

Korostettaessa vastapuolen etujen huomioon ottamista lojaliteetin sisältönä, esimerkiksi myötävaikutusvelvollisuus velvoitetun henkilön omiin etuihin liittyvänä, jää lojaliteetin käsitteen ulkopuolelle. Sopimusoikeudellisesti lojaliteettiperiaate on kontekstisidonnainen siviilioikeudellinen periaate, jonka sisältö konkretisoituu erilaisissa yksittäistilanteissa, tai sitten ei. 4 c §:n sääntely on tarkoitettu joustavaksi, mutta tämä tapahtuu oikeusvarmuuden kustannuksella.

Lojaliteetti ei ole itsenäinen sopimusvelvoite, vaan sen oikeusseuraamukset liittyvät konkreettisiin velvoitteisiin, jotka voidaan lukea lojaliteettiin. Usein lojaliteettivelvoitteen soveltaminen aktualisoituu tilanteissa, joissa sopimuksen osapuoli on jättänyt täyttämättä jonkun toimimisvelvoitteen.

Lojaliteettiperiaatteella ei voida tarkoittaa sitä, että se velvoittaisi ostajia luopumaan edullisen ostohinnan tavoittelusta tai kilpailullisesta hinnoittelusta. Myyjällä on hinnoitteluvapaus laissa erikseen normeerattuja poikkeustilanteita lukuun ottamatta. Hinnoitteluvapaus on osa sopimusvapautta ja keskeinen osa toimivaa markkinataloutta. Kilpailuoikeudellisesti tällainen hinnoitteluvapaus johtaisi määrahintojen asettamiseen ja/tai kartelliin eikä tällaista tulkintaa voida omaksua yksistään jo SEUT 101 artiklan pakottavan luonteen vuoksi, joka velvoittaa paitsi yrityksiä, myös lainsäätäjää.

Elinkeinonvapaus

PTY katsoo, että 4 c pykälä ei kuulu lain soveltamisalaan lainkaan.

Pykälä kohdistuu yrityksen elinkeinonvapauden piirissä olevaan toimintaan, joka on jo kilpailulainsäädännön alaista. 4 c pykälä on erittäin epäselvästi kirjoitettu ja siltä puuttuu perustuslaissa edellytetty tarkkarajaisuus. Perusoikeusnäkökulmasta mahdollisten uusien säännösten tulee olla tarkoitukseensa soveltuvia, välttämättömiä ja suhteellisia. Suhteellisuusperiaate sisältää kolme elementtiä 1) soveltuvuusvaatimuksen, 2) välttämättömyysvaatimuksen ja 3) suhteellisuusvaatimuksen. Rajoituksen tulee siten olla tarkoitukseen soveltuva, välttämätön ja oikeassa suhteessa tavoiteltavan päämäärän ja rajoitettavan perusoikeuden välillä. Huomioon tulee ottaa niin yhteiskunnalliset, sosiaaliset kuin

taloudelliset tosiseikat. Suhteellisuusvaatimus koskee paitsi sääntelytarvetta yleensä, myös kunkin rajoittavan normin suhteellisuuden arviointia.

Kilpailuoikeuden näkökulma

Kaksi suurinta päivittäistavarakaupan toimijaa on kilpailulain 4 a §:n mukaan määräävässä markkina-asemassa. Tämä tarkoittaa, että ko. toimija ei saa väärinkäyttää ostovoimaa suhteessa tavarantoimittajiinsa. Näin ollen kilpailuoikeuden näkökulmasta ehdotettu elintarvikemarkkinalain 4 c § ei ole tarpeellinen, sillä jo nyt voimassa oleva kaupan kilpailulaki mahdollistaa puuttumisen mahdollisiin epäkohtiin. Miten ko. toimijoiden tulisi muuttaa toimintaansa ehdotetun sääntelyn perusteella?

Nykyisin päivittäistavarakaupan markkinoilla toimivista toimijoista ainoastaan Lidl ja Tokmanni/Spar jäävät määräävää markkina-asemaa koskevan sääntelyn ulkopuolelle. Molempien liiketoimintamalli pitää sisällään valtaosaltaan omia tuotemerkkejä. Miksi tai miten näiden toimijoiden tulisi lainsäätäjän mielestä muuttaa toimintaansa tilanteessa, jossa samaan aikaan markkinoita syytetään keskittyneiksi ja toivotaan uusia toimijoita lisäämään kilpailua?

EU-oikeuden ja sisämarkkinaoikeuden näkökulma

EU-oikeudessa syrjivät ja/tai markkinoille pääsyä rajoittavat kansallisen lain säännökset voivat olla muun muassa tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevan SEUT 34–36 artiklan, työvoiman vapaata liikkuvuutta koskevan SEUT 45 artiklan, sijoittautumisoikeutta (liikkeenperustamisoikeutta) koskevan SEUT 49 artiklan, palvelujen tarjoamisen vapautta koskevan SEUT 56 artiklan, SEUT 110 artiklan verosyrjintäkiellon, SEUT 106(2) artiklan tai valtioneuvoston päätöksiä koskevien säännösten (SEUT 107–109 art.) vastaisia. Edellä mainitut artiklat palvelevat sekä kilpailun toimivuutta, kun perusteettomiin ja vahingollisiin alalle tulon esteisiin puututaan, että integraatiotavoitetta eli yhteismarkkinoiden tiivistämistä. Ero on siinä, että SEUT 101 ja 102 artiklassa tarkoitetun rajoituksen aiheuttaa elinkeinonharjoittaja, kun taas SEUT 34, 45, 49, 56, 106, 107 ja 110 artikloilla puututaan julkisen vallan aikaansaamiin kilpailunrajoituksiin.

Mikäli merkkituotteiden ja PL-tuotteiden hinnoittelun yhtenäistämisestä toteutettaisiin lain velvoittavan hintasääntelyn kautta, kyse olisi EU-oikeudellisesti kielletystä tavarakauppaa rajoittavasta hintasääntelystä, johon voidaan puuttua SEUT 34 artiklan perusteella.

Ehdotus asettaa kotimaiset ja kansainväliset sopimukset merkittävästi eri asemaan ja ohjaa ostoja ulkomaille. Ehdotuksen perusteluiden mukaan vaikutukset eivät kuitenkaan olisi niin laaja-alaisia, että tästä aiheutuisi merkittäviä ongelmia. Ehdotuksessa ei kuitenkaan ole vaikutustenarviointia tai muita perusteita tämän tueksi, vaikka ehdotus nimenomaisesti luo ostajille kannustimen siirtää hankintaa ulkomaille. Toisaalta se pakottaa kotimaiset toimijat hyväksymään ulkomaisen lainsäädännön osaksi sopimustaan esimerkiksi tilanteessa, jossa ulkomainen ostaja haluaa poiketa ehdotetuista vaatimuksista. **EU-tasoa kireämpi ja epäselvä Suomen kansallinen lainsäädäntö aiheuttaa epävarmuutta rajat ylittävään kauppaan ja heikentää suomalaisten toimijoiden kilpailukykyä elintarvikkeiden hankintamarkkinoilla, jotka ovat Suomea laajemmat. Näin ollen ehdotetulla PL-sääntelyllä on vaikutuksia kaikkiin PL-tuotteisiin riippumatta sovellettavasta laista.** Ehdotuksessa ei ole arvioitu vaikutuksia kaupan kilpailukykyyn näiden tuotteiden hankinnassa kansainvälisillä markkinoilla, vaikka se välillisesti vaikuttaa myös näiden tuotteiden valmistajiin.

Yhteenveto

Määrittely ”*ottaa huomioon ...tavarantoimittajan edut*” mahdollistaa hyvin erilaiset tulkinnat 4 c §:n sisällöstä ja velvoittavuudesta. Katsomme, että kyseinen pykälä on täysin mahdoton ohjeistaa ja valvoa. **Pykälä kasvattaa yritysten hallinnollista taakkaa dokumentointivelvollisuuksineen merkittävästi ja samalla kannustaa ostamaan ulkomailta, mikä on alkutuotannon etujen vastaista.**

Katsomme säännöksen mahdollistavan jopa hintasääntelyn, sillä 4 c §:ää voidaan tulkita siten, että ostajan tulisi ottaa huomioon tavarantoimittajien intressit myös hinnoittelussaan pidättäytymällä oman katteensa maksimoimisesta ja PL-tuotteiden myymisestä alle tietyn hinnan. Tämä on EU-oikeuden vastaista ja kilpailuoikeudellisesti johtaisi määrahintojen asettamiseen ja/tai kartelliin.

Kaupallisia kostotoimia koskien laissa on jo olemassa oma pykälänsä ja edellä esitetty yleinen kohtuuttomuuspykälä (4 a §) kattaa kaikenlaiset väitetyt kohtuuttomuudet, jotka sinänsä ovat jo nykysääntelyn perusteella säänneltyjä.

Private label -tuotteet ovat laillisia ja yleisesti hyväksytyjä kaikissa EU- ja ETA-maissa. Yhdessäkään selvityksessä aiheesta ei ole esitetty ratkaisuksi lainsäädäntötoimia, vaikka vaikutukset markkinoihin ja innovaatioon on todettu monimutkaisiksi. Suomessa myytävistä PL-tuotteista merkittävä osa on kotimaisia tuotteita.

Kootusti PL-tuotteisiin liittyy mm. seuraavia etuja:

- Omat merkit johtavat alempiin hintoihin, mikä on kuluttajien edun mukaista. Erityisen tärkeää se on tällaisena taloudellisena aikana, jolloin Suomessa menee taloudellisesti huonosti, epävarmuus vallitsee ja monen kuluttajan käytössä olevat varat ovat vähissä.
- PL-tuotteet voivat täydentää markkinoita tuotteilla, joita elintarviketeollisuuden brändit eivät tarjoa.
- Omat merkit voivat myös lisätä jakelun tehokkuutta, sillä kaupan ketjut voivat optimoida toimitusketjun ja hallita laatua paremmin.
- Omat merkit ovat varsin suosittuja kuluttajien piirissä, kun tarjolla on halvempi mutta silti laadukas vaihtoehto.
- PL-tuotteet mahdollistavat keskittyneillä elintarviketeollisuuden markkinoilla toimiville pienille ja keskisuurille yrityksille paremman kasvun verrattuna tilanteeseen, jossa ne kilpailisivat ainoastaan suurempien merkkituotteiden valmistajien kanssa.
- PL-tuotteet lisäävät tuotteiden erilaisuutta ja siten myös kaupan kilpailua.
- PL-tuotteet tuotetaan yhteistyössä elintarviketeollisuuden kanssa. Yhteistyö mahdollistaa teollisuudelle tasaisen ja ennustettavan myyntivolyymin ja auttaa hyödyntämään tuotantokapasiteettia tehokkaasti, tasoittamaan tuotantopiikkejä ja -kuoppia sekä varmistamaan vakaan tulovirran.
- Omista merkeistä ei synny markkinointikuluja teollisuudelle.
- Kaupan omat merkit ovat myös mahdollisuus elintarviketeollisuudelle päästä laajemmille markkinoille. Erityisesti pienille ja keskisuurille valmistajille yhteistyö kauppaketjun kanssa voi avata pääsyn suuremmille markkinoille ja uusille asiakaskunnille, joita he eivät muuten saavuttaisi omalla tuotemerkillään.

Suomi on pieni markkina-alue, eikä sitä koskevia ratkaisuja voi tehdä kansainvälisistä hankintamarkkinoista erillään, koska kansalliset hankintamarkkinat kuitenkin lomittuvat kansainvälisiin hankintamarkkinoihin. Hallituksen esitysluonnoksen perustelut nojaavat siihen, että kansallinen markkinarakente (vahva keskittyminen) ja tavarantoimittajien heikko asema edellyttävät erityistä sääntelyä. Tämä peruste on kestävä ja markkinavertailun valossa eikä vastaavilla keskittyneillä Pohjoismaisilla markkinoilla tai koko EU:n alueella ole löydettävissä kansainvälistä mallia sääntelystä (s. 42). Tätä tosiseikkaa ei käsitellä ehdotuksessa lainkaan. Ainoa kv-malli on eriytyneestä saarivaltiota toiselta puolelta maailmaa Uudesta-Seelannista, mikä epärelevanttiudessaan osoittaa tarkoitushakuisuutta. Pelkästään maininnalla toisen sopijapuolen heikosta asemasta ei voida perustella ehdotusta tilanteessa, jossa Suomessa tosiasiaa on PL-tuotteiden menekki huomattavasti pienempää kuin monissa vertailumaissa. Todettakoon vielä, että viranomaiset eivät ole koskaan tutkineet tai tehneet päätöstä väitetystä suosimisesta, vaikka nykyainsäädäntö antaa siihen mahdollisuuden (KilpL 4a§).

14. Huomiot 5 §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutettu ja 7 §:stä valvonta säännöskohtaisine perusteluineen

Seuraamuksia ja toimivaltuuksia koskevat kohdat liittyvät ehdotettujen muutosten sisällyttämiseen lakiin.

15. Huomiot 10 §:stä Huomautus, 11 §:stä Julkinen varoitus ja 11 a §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutetun asettama kielto säännöskohtaisine perusteluineen

Seuraamuksia ja toimivaltuuksia koskevat kohdat liittyvät ehdotettujen muutosten sisällyttämiseen lakiin.

16. Huomiot 11 b §:stä Markkinaoikeuden asettama kielto ja 12 §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutetun oikeus hakea markkinaoikeudelta kiellon määräämistä säännöskohtaisine perusteluineen

Seuraamuksia ja toimivaltuuksia koskevat kohdat liittyvät ehdotettujen muutosten sisällyttämiseen lakiin.

17. Huomiot siirtymäsäännöksestä

Siirtymäsäännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa tehdyt sopimukset ja toimitussopimukset on saatettava ehdotetun lain mukaisiksi marraskuun 2026 loppuun mennessä. Epäselväksi jää, mikä ero on sopimuksella ja toimitussopimuksella lain soveltamisalan kannalta. Lisäksi huomiona voidaan todeta, ettei ehdotus sisällä selkeää ehtomuutosta koskevaa velvoitetta ja siirtymäsäännös jääkin tältä osin epäselväksi. Toistuvista lakimuutoksista aiheutuu merkittävää hallinnollista kuormaa sopimusmuutoksineen ja neuvotteluineen eikä tätä voida pitää hyvän lainsäädäntötavan mukaisena.

18. Huomiot 12 a §:stä seuraamusmaksu ja 13 b §:stä Viranomaisten välinen tietojenvaihto säännöskohtaisine perusteluineen

Seuraamuksia ja toimivaltuuksia koskevat kohdat liittyvät ehdotettujen muutosten sisällyttämiseen lakiin.

19. Huomiot Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta säännöskohtaisine perusteluineen